

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Mecla Th. Ionnescu

* * *

Dragoste cu Foc

Republica Socialistă Română
BIBLIOTECA CENTRALĂ
CF 3947

... Când prin această lume,
să trecem ne e scris
Ca visul unei umbre
și umbra unui vis.

(Eminescu).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Traducerea, fără voia autorului, este interzisă.

Inv. 79137

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

... CÂnd prin această lume
să trecem ne e scris
Ca visul unei umbre,
şi umbra unui vis.

(Eminescu).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dragoste cu Foc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Prefața

Cititor,

Îți închin această carte — scrisă cu foc, scrisă în amintirea anilor copilăriei trecuți.

Nu am nici o pretenție decât a face să vibreze în sufletul tău de român dragostea și mila pentru țăranul nostru.

Și dacă cele petrecute în viața Floarei și a lui Radu mișcă sufletul tău, lasă să curgă o lacrimă dacă nu pe obraji ci pe inimă; o lacrimă care va face să salte sus, foarte sus, sângele românesc ce curge din strămoși în vinele tale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I

. . . . . .

Soarele apunea în flacări de foc, şi revărsà razele asupra câmpului împodobit de grâu. Erà un an de belşug. La cea mai mică adiere de vânt privirea se pierdeà în valuri aurite. Firele de grâu falnice îşi plecau spicurile îngreunate. In lungul soselei din Lilieci o ceată de oameni veneau dela seceriş. Coasa pe umeri, flăcăi mândri cu căciula pe ureche, fluerând; oameni matori liniştiţi; femei, fete mari. Luceau fluturii pe cămăşi, ca mici scântei de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lumină, pe cămășile țesute, lucrate de ele, cu râuri, cu altițe, acopereau pieptul tânăr, care la fiecare pas, la fiecare suflare săltă ușor. Vălnicu cutat negru sau roșu învăluiă șoldurile ca o mângâere, se isprăveă printr'o lucrătură grea de beteală, brâul strângeă mijlocul mlădios. Femeile purtau maramă, mai o asvârleau din când în când peste cap din pricina căldurei.

Toată lumea înaintă lin spre sat — privirea înveseliă. Se ridicase după inimă grija sărăciei de iarnă. Și porumbul eră verde, frumos, ploase la timp.

Pătulele vor fi pline, focul va da căldură.

Lasă iarna să-și depene fuiorul zilelor grele.

Începù a se zări satul din Lilieci cu căsuțele acoperite cu șindrilă, cele sărace cu coceni, pe altele mai bogate luceà tinicheaua. O turmă de oi se întorceà acasă, măgărușul în cap, câinii lângă el — niște gâște veneau fălfăind dinspre baltă; vacile albe, roșcate apăreau.

Pe ici pe colo câte o femee, cu vadra pe cap plină

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de apă rece, ca cleştaru înainta spre casă; mersul mândru, privirea înainte, pe când picături de rouă se strecurau pe braţe.

Clopotul dela biserică suna vecernia, a doua zi fiind Duminică. Ecoul repetă sunetul, departe pe dealuri şi pe văi. Seara împreună cu liniştea se scoborau uşor.

In momentul când oamenii se despărţeau eşind dela curtea boerului, Radu, un flăcău înalt şi mândru, se întoarse şoptind — „Floareo, neică, vii la horă? — Nu ştiu, răspunse ea surâzând şi roşind".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II

Radu a tras la sorți în primăvară, și îi venise ordin să se prezinte în primele zile ale lunei Noembrie, la Craiova, la Comandamentul Corpului I de armată.

Părinții lui au murit de mult. Ca copil, pe când umblă la școală, era cuminte, harnic, supus; învățătorul îl lăuda. Mai târziu moșteni dela părinți un pogon de pământ și o căsuță de lemn acoperită cu șiță, cum fac oamenii sărmani la noi la sat.

Curtea era împrejmuită cu nuele, într'un colț

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

un pătulaș de porumb, o mică ogradă de vite și încă câteva de ale casei.

Rămăsese datorii la boer, dar Radu muncl și le plătl, prin cârciumă nu umblà, nu-i plăceà băutura. Munceà din zori de zi.

Dar noaptea la horă nimeni nu-l întreceà. Cine mai erà ca el? Ce bătute, ce chindii! de se duceà pomina.

La orice nevoe Radu săritor apăreà; ba și când se luà lumea la ceartă, el cu o vorbă îi linișteà.

Pe aceiași linie în fața casei lui, stau niște oameni bătrâni, ce țineau o mică prăvălie de boiangerie, cu fel de fel: scrobeală albastră boabe, zahăr căpățână și bucăți, lumânări mici de ceară de trei la cinci parale, străchini, tămâe, fluturi de cămăși, ce se vinde cu dramul, mărgele, stambă cu picățele, tutun calitatea III-a, stafide în borcănașe de sticlă; toate acestea așezate frumos pe rafturi la geam. In tavan stau atârnate brâuri, coase, frânghii. Câștig mare nu prea erà. Se îndatorase mult bolangiul ca să deschidă prăvălia.

18 68 Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acum câțiva ani, ei luase de suflet o fetică și au crescut-o, de bine de rău. Mamă-sa murise de piept la nașterea ei, a tușit o iarnă întreagă. Tatăl ei s'a dus de inimă rea.

Floarea crescù la ei. Mititica erà slabă, bolnăvicioasă, mai târziu, fiind hrana bună și îngrijită, — că mult o iubeau, — se întremă, înflorì, se înălță ca trestia, îi cădeau coadele negre până la genunchi. Ochii verzi frumoși ai mame-si, gurița zâmbeà de nevinovăție. Apoi în privire aveà ceva melancolic și dulce cum au copii ce cresc pe lângă bătrâni. La patru ani duceà o capră la câmp, cu piciorușele goale, brâul strângeà bine fustulița neagră, pieptișorul afară, codițele legate cu fir de lână roșu.

Mai târziu văzu de casă, torceà, coseà la altițe, spălà, nălbeà pânză.

Când treceà Radu și o zăreà, i se aprindeà sufletul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III

Noaptea de vară și-a întins mantaua albastră împodobită cu scântei de lumină; drumurile, potecile prin sat sunt albe. Femeile stau de taină și torc înaintea casei lor. Sus în deal la răscruci hora s'a încins. Joacă flăcăii cu foc, au muncit toată ziua, dar ce-i cu asta, saltă inima în ei de tinerețe și de viață. Radu îi îndeamnă; la fiecare învârtitură i se aude glasul cu fel de fel de amintiri din strămoși:

„Frunză verde de aglici
Să învârtim hora pe aici"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sau:

Dorul vine și se duce
Bate-mi'l-ar sfânta cruce, etc.

Și câteodată:

Uite una uite două
Lelița cu rochia nouă
Uite două uite trei
Mânca-i-aș gurița ei.

Fetele cu câte un fir de busuioc la ureche râd și sunt vesele; moș Militaru cântă din fluer. E un bătrân înalt și uscat moș Militaru, care a fost la resbel și a văzut multe; ba a fost chiar marinar și știe să istorisească dela Dunăre și dela Mare, iarna, când sunt nopțile lungi, până se stinge focul și rămâne numai cenușe în lulea.

In toate verele le cântă; i-a pierit somnul de mult. De-l doboară osteneala, se duc cu ceata de-l ia de acasă.

Hora se spărsese.

Nu vii Floareo să bei nițică apă? Ba viu Ra-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dule. Şi pleacă amândoi de mână ca doi îndrăgostiţi. La vale apa curge rece din cişmeaua văruită, albă, înconjurată de sălcii. Hişte femei împovărate de grija casei, înălbesc pânză. In depărtare un flăcău, ce păzeă la porumb, cântă o doină dela Olt.

Radu se pleacă şi bea întâi, apa 'i îngheaţă dinţii, apoi o lasă să curgă şi întinse mâinile; bea şi tu neică, că n'am cu ce să-ţi dau. Floarea se pleacă şi înmoaie buzele, înmoaie guriţa ca o fragă.

Apoi stătură amândoi jos lângă fântână.

De-ai şti tu Floareo cât îmi eşti mie de dragă; am umblat lumea întreagă, şapte sate, dar fată ca tine nu e alta pe pământ. Ii ia mâna şi i-o strânge la piept; ea nu răspunde.

De-ar trăi ai mei, tu ai fi nevasta mea, dar sunt sărac şi nu am pe nimeni.

Şi ai mei au murit Radule.

Ceasurile de noapte trec, începe a se răcori, ei sunt tot la fântână în tăcere.

Dragostea cu firele ei fermecate îi învălue.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Să te duc acasă neică, că le-or fi grije la ai tăi, și pleacă amândoi încet, el o ține de mijloc. Ea nici că s'a gândit a se feri. Apoi Radu îi e atât de drag și e vrednic și voinic.

La răspântie o strânge la piept și o sărută cu foc. „Dute acasă Floareo și somn ușor".

Câțiva pași încă, Floarea deschide portița, se întoarce se uită lung după el; mâinile îi tremură, apoi mai umblă prin curte de vede de au vitele fân — stă un minut pe gânduri, — deschide ușa casei și oftând dispare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV

Secerișul s'a sfârșit. De opt zile umblă două mașini, una la deal în Frasin, alta la vale în Lilieci. Tot satul e în picioare, din zori de zi fluieră mașina. Boerul a chemat pe Radu la curte, l'a însărcinat a supraveghea toată munca. El îndeamnă oamenii, toți flăcăii sunt la arie, grâul curge ca un râu aurit. Serile sunt calde, abiă pe la miezul nopței se răcorește. Radu sus la coș svârlă snopi, muncește din răsputeri; de ar trece mai iute ziua, așteaptă prânzul, apoi nămiezul, în fine vine seara. Inima

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îi saltă, adesea uită de-a mâncă. De joc nu mai e vorbă, cu toate că hora în fiecare seară se încinge în răscruci. Cum se face noapte bine, el apare în jurul fântânei, așteaptă pe Floarea, așteaptă micul pas care îl aude din depărtare par'că-i calcă pe suflet.

Apoi gândul armatei îl frământă, că toamna se apropie.

Doamne, ce să facă cu Floarea; ar cere-o de nevastă, s'ar cunună, dar cu ce? E atât de sărac...

Și la Floarea acasă, au început părinții să se îngrijească, fata stă pe gânduri; a pierdut rostul în toate, pune mălaiul în apa rece, la lucru sare câte trei fire, iese altița strâmbă, nu doarme mai de fel. Ce să faci? La cireșar a împlinit 17 ani, i-o fi venit vremea. Boiangiul e cam bolnav, nevastă-sa bătrână. Dacă s'ar găsi un băiat mai potrivit cu Floarea, ar fi bine s'o dea la casa ei.

Cine trece noaptea la fântână, îi vede ținându-se de mână în tăcere, ceasuri întregi. Știe tot satul de dragostea lor. Luna îi acoperă cu raze argintii...

Intr'o seară Radu e mai trist ca de obicei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Crezi tu în dragostea mea Floricică și vrei tu să fii nevasta mea? Om duce sărăcia amândoi, dar eu te-oi iubi cum n'a iubit nimeni o femee în lumea asta. „Da Radule".

E târziu, pleacă amândoi spre arie, Radu fiind însărcinat de boer să vadă de lumea s'a potolit, de s'a stins focul. E o noapte de vară fermecată; în câmp, în iarbă, tot a înviat, tot trăește, tot iubește. Mirosul de sulfină, de liventică, de pelin, de trifoi te îmbată — greerul cântă; pe ici pe colo se aude pitpalacu — boii suflă încet. Șed amândoi jos pe lângă șiră. Radu o sărută cu foc...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V

S'a luminat de ziuă și dragostea încă le înghiață buzele...

Radu a luat pe Floarea acasă la el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI

Casa lui Radu s'a înveselit, e toată acoperită cu lumină. Cu Floarea a intrat fericirea în ea.

E mică căsuța lor. Se compune dintr'o tindă, o odăiță la dreapta și una la stânga, prispa în față și două mici ferăstrui. In tindă se află o vatră mare, de-asupra o coriată pe care sunt așezate străchini, ulcele, căldarea de mămăligă. Intr'un colț o ladă dela părinți, apoi patul acoperit cu o velință roșie, cum e și căpătâiu. Mai eră sus un podișor, unde se aflau fel de fel de troace, o albie,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

niște doage de putină, un hârdău vechiu. In curtea împrejmuită cu nuele câțiva salcâmi pe lângă gard și un nuc mare din strămoși, ce da vara umbră, cu foaia verde grasă mirositoare. In fine o mică ogradă de vite, un pătulaș de porumb aplecat într'o parte și un mic coteț în pământ acoperit cu coceni.

Acesta era locul, unde din ziua de când Floarea pusese piciorul, se adăposteà fericirea.

Mai aveà ea de ale casei fel de fel și țesături și lucrături. Portul dela Olt e mândru, fata începe să-și lucreze zestrea de vreme. La părinții ei se găseau trei vâlnice, cămăși cu altițe, cu fluturi, marame. Ca orice fată mare, Floarea făcuse rost de un rând de nuntă, unul de sărbătoare și altul de moarte. Dar până nu va cere ertare ea nu îndrăzneà să se ducă la părinți și așteptà prima Duminică, ca împreună cu moș Militaru să dea pe la ei.

Până atuncia, Floarea scutură, spălà, măturà. Luceà tinda și casa de curățenie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când venea la apă cu vadra pe cap, era atât de frumoasă, atât de tânără și de mândră, împodobită cu razele dragostei! Cine o întâlnea zâmbea uimit — par'că trecea primăvara pe lângă el.

Radu strânsese puțini bani câștigați în vara aceia, îi înodă în colțul basmalei și plecă la oraș. Cu câtă muncă, cu câtă răbdare agonisise el acei bani. Cumpără o pereche de papuci roșii, o basmă înflorită, brățări de sticlă, alviță, tot ce puteă înveseli pe Floarea.

Începură zilele de fericire, cele mai frumoase din viața lor, zile de speranță, ce treceau ca o adiere de vânt, lin și ușor peste capul lor.

Nopțile erau prea scurte; nopți de dragoste de foc până se păleau stelele sus.

Doamne, de ce nu putem rupe firul zilelor; când trece peste noi o rază de noroc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII

Incet încet se duse vara; veni postul, trecù Drăgaica şi Sf. Maria mare, maşina deabià sfârşì. Începù semănatul grâului de toamnă; serile se răcorise, plecară berzele, frunzele începù a îngălbeni.

Cu părinţii erau împăcaţi de mult, îi iubeau pe amândoi ca pe copii lor. Decâteori ei întrebau „când faceţi nunta? Când vă cununaţi?“ Floarea răspundeà surâzând: duce Radu grije că nu mai are decât pe mine în lume.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intr'o zi Radu fu chemat la Primărie. Șeful de jandarmi îi arătă ordinul.

Strânse hârtia în mână, îngălbeni și o luă încet spre casă. Ce să spue Floarei? Cum să-i spue?

In seara aceea sta trist pe gânduri, nu mâncă de loc.

Dar ce ai tu Radule, ești bolnav, te-am supărat eu? Nu Floareo, nu Floricica mea, sunt bolnav de inimă rea; lasă neică că ți-oi spune eu. Trecură două zile, aprinsese focul cu coceni — cocenii erau uzi și flacăra abiă fâlfâia.

Vino încoace Floareo, să stăm amândoi de taină. Neică, trebue să plec, a venit ordin la Primărie, n'ar mai fi de ordin și două lacrămi ferbinți îi alunecară pe obraji. Tu Radule, tu te duci și mă lași; se strânse lângă el. Trebue să mă duc Floareo. Și stai mult? Nu știu Floareo. Sufletul femeei se aprinde de durere par'că nici inima nu-i mai bate. Apoi după câteva minute când putù vorbì: te-oi aștepta Radule, ori că vie ori că moartă, aice mă găsești...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII

Zilele nu mai sunt așà de luminoase, par'că soarele apune mai curând. Plouă adesea ca prin sită, pică mărunt și sgomotul după acoperiș e acelaș și ziua și noaptea. Munca la câmp s'a mai potolit. Floarea umblă prin casă și își face de lucru; nu poate sta la un loc, o frământă gândul; din când în când tușește, o ia cu frig, mai svârlă scurteica pe umeri. Când vede pe Radu, surâde, surâde și uită, nici zilele nu le numără, au momente de dragoste ca în toiul verei când s'au luat amândoi;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu le pasă de cer nici de pământ. De plecare nu pomenește nici unul, cu toate că zilele se deapănă încet încet și a rămas așă de puțin.

Intr'o dimineață îi chiamă la boiangerie. Tatăl ei zace jos lângă pat, când a dat să se scoale a rămas în loc, fără o vorbă, fără o mișcare.

Il îngropară și îl plânse amândoi, multe lacrămi au picat din ochii lor, care le îngreună sufletul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IX

— „Floareo neică, mâine plec, strânge-mi hainele". „Mâine Radule?" Să fii cuminte Floarea, că vezi tu cum trec zilele și m'oi întoarce de-o vreà Dumnezeu; apoi lasă că tot amândoi murim. Să vezi tu ce nuntă facem când mă voi liberà eu din miliție, cât am să fiu de mândru cu uniforma pe umeri, nici că a fost unul ca mine în sat.

Floarea se uită în jos, pământul se învârtește, e rece, rece ca moartea.

A doua zi îl petrecù până la Jiu, soarele apuneà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și cerul era roșu ca o floare de lumină; lumea veselă venea dela semănat. Pe sufletul Floarei o greutate așă de mare, nici o vorbă nu puteă scoate, cu ochi mari îndureraţi, priveă pe Radu, pe iubitul ei, simţind bine că cu el se duce fericirea. Se apropiară de Jiu, o mai strânse odată cu foc la piept „te las sănătoasă Floareo, Dumnezeu să te aibă în seamă". Ea îl sărută, lăcrămile curg pe obraji, stă în picioare înlemnită răzimată de pod. Radu se depărtează, ochii i se pierd după el — încă o umbră, un punct negru departe, departe, și Radu a dispărut.

Floarea înaintează singură dureros în liniștea serei și acum pricepe cu cât foc se plătește o dragoste adevărată în lumea asta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

X

Cum trecù o săptămână nici ea nu ştie, mai mult zăceà decât umblà. Nici casa nu-i mai erà dragă. Dimineaţa luà mătura în mână, stà pe gânduri, zile întregi mai nu mâncà, tuşà, îngălbenì slăbì.

Rămăsese zile ale lui Radu de făcut la curte, ea le luă asupra ei. Porumb în toamna aceea nu se făcuse. Până la Sf. Maria mică n'a căzut o picătură de apă. Arendaşul milos ajutà oamenii, pe cât îi stà în putere. Român curat crescut la ţară,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

își închisese ilusiile celor 25 de ani în mândria muncei lui. Tăcut, harnic, având la muncă o mână de fier, era sculat din zori de zi și seara târziu încă își termină socotelile. Misteriosul rod al pământului îl atrăgea, munca îi era un farmec, oamenii supuși îl ascultau. Apoi sângele românesc saltă în tăcere, românul înțelege pe român la muncă și se supune. Dar câtă răbdare, câtă resemnare trebue!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
64888
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XI

La urmă Floarea se hotărî să se ducă la curte, să dea grâul la trior. Ploile încetase şi zilele de toamnă erau senine. De dimineaţă împreună cu alte femei şi fete se apucau de muncă şi ceasurile treceau; zilele se duceau, dar serile erau lungi şi reci. Focul abiă fâlfâià, coceni uzi mai nu ardeau, noaptea venea curând, dar somnul nu. De se culcà se aprindeà aşternutul ca jăraticul supt ea, se învârteà, gândul o frământà, de Radu nu ştià nimic. Atunci o luă într'o seară spre bolangerie. Dela moartea tatălui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

său mama ei era mereu bolnavă și ajutorul Floarei fu bine venit. In boiangerie se adunau seara trei vechi prieteni ai casei: moș Militaru, Ion pădurarul, care altminteri din tinerețe tot pădurar fusese și omul cel mai hazliu al satului, Constandin, ce-i ziceă și „Găinușe". Acesta din copilărie fură pui ce-i vindeă la Craiova cu coșul; unde era vânatul oprit, el vână, cu pescuitul tot așà.

Mai târziu când fu luat la armată, regimentul fiind în dealul Spirei, cum era liber prindeă găinele din vecini cu lațul. Duminica când treceă câte o căruță cu butoiașe cu bere fură câte unul pe la spate, — ușurel —. Cât era noaptea de lungă el povesteă fel de fel.

Da ce-i cu tine Floareo, de-ai îngălbenit, zise el într'o zi, uitându-se lung la ea, ori ne chemi de primăvară la botez?

Floarea surâde roșind. Lasă asta nea Constandine, că nu-i treaba D-tale, mai bine ia condeiul și scrie două rânduri lui Radu al meu, că nu știu nimic de el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XII

Intr'o seară Floarea fiind cam bolnavă iar o luase frigurile; plecă mai de vreme acasă. In fundul boiangeriei eră o mică lampă de gaz ce ardeă atârnată de zid. Cei trei prieteni erau mai cu chef, fusese ziua la o nuntă, povestele mergeau strună. Când dete să plece uitară să vestească pe boiangereasă, care eră culcată în odaia de alături.

Ceasurile de noapte trec încet, lampa filează — crapă sticla — gazul se aprinde, o flacără mare până în tavan luminează odăiţa, nimeni nu o vede.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lumina şerpueşte, se întinde, brâurile, lâna, stofele iau foc; când ajunge la tinicheaua cu gaz, la acea cu spirt, o detunătură straşnică sguduе căscioara. Toţi vecinii sar, e prea târziu, flăcările es pe geam, pe uşe, prin tavan, bârnele pârâe, acoperişul cade...

Cu multă greutate a scăpat boiangereasa cu viaţă. Floarea speriată leşină, dar ce-i de făcut? Să care oamenii apă dela puţ cu hârdău, cu doniţa, cu căldări? Doamne de n'ar luà foc celelalte case din linie.

Dar noaptea e liniştită, nici vântul nu adie, pe cerul mândru albastru licăresc mii de stele, tot câmpul doarme liniştit.

Incet, încet se reduce în cenuşe, ceeace fusese hrana, speranţa a două suflete. Trecuse încă un act din drama care adesea face parte din viaţa sărmanului ţăran român.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIII

Steaua sus răsare
La o taină mare
Şi adevereşte
Că fecioara Maria
Naşte pe Mesia
In ţara vestită
Vicleem numită.

Nişte copilaşi desculţi cântă acest cântec de secoli. Ei duc o cruce de hârtie luminată cu un muc de lumânare, din casă în casă seara, din ajunul Crăciunului la Bobotează.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Prin sat e veselie. E noaptea de Crăciun. Pe drumurile îngreunate de noroi mai trece câte un car, venind dela oraș, împodobit cu un brad, s'a întârziat.

Oameni cu pluguleţul svârlă grâu și strigă:

Hăi, hăi!
Daţi-ne
Marea
Cu sarea
Și Oltul
Cu totul
Și o să ne daţi de un gălbior
Să facem de un boldișor, etc.,

Sau:

Plecarăm într'o Sfi. Joi
Cu plugul cu doisprezece boi
Boii din 'nainte
Cu coarnele poleite,
Boii din mijloc
Cu coarnele de foc,
Boii dela roate
Cu coarnele beiclugate;
Boii străinei în coade coădlbei
Să aibe gazda parte de ei!
Trăsniţi măi!!
Hăi, hăi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La Radu în casă e frig, două femei stau grămădă pe lângă niște cărbuni, care abiă licăresc. Cea bătrână e culcată, cea tânără își acoperă fața cu marama, pe când lacrămile îi ard obrazul. E viața grea, mizeria mare, nici un ajutor, porumbul dela boier s'a sfârșit. Ah, dacă Radu ar fi aici!

Clopotul dela biserică vestește nașterea Domnului, ecoul repetă sunetul în depărtare. In tăcere amândouă își fac semnul crucei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIV

Zile de iarnă întunecate urmează unele după altele, sarcina Floarei e grea, tușește mereu în sec. La părinți erà plăpândă, dar fiind hrana bună, liniștea, dragostea îi legănà zilele, trăià ca oițele când se rostogolesc pe iarbă în lâna lor.

Acum că dăduse în greu, totul se schimbase și nu se plângeà la nimeni; tăcută — aveà un glas dulce ca de copil; ar fi suferit în mândria ei s'o compătimească cineva!!

Cu toate acestea, se duse iar la muncă, mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ajută la prefăcutul porumbului, da lâna la dărac; dar fu cu neputință să agonisească trebuincioasele pentru hrana ei, și a mame-si. Boiangereasa erà bătrână, infirmă, nici de ale casei nu puteà vedeà. Din fericire ea aveà un fin în Frasin, om de treabă, îi lăsase părinții vreo cinci pogoane de pământ. Intr'o Duminică i se îmbolnăvì un copil și venì la naşa, s'o întrebe de nişte leacuri. Când văzù mizeria din casă îl coprinse mila. „Lasă mamă Stano — vino la mine, că loc pentru D-ta se găseşte în bătătura mea. S'or bucurà copilaşii să stai cu ei de taină, că loana mea e cam bolnavă — e tot ca Floarea".

Dacă e aşà, bine maică; îmi strâng ce mai am şi viu, s'o mai uşurà biată Floarea, că mult munceşte şi o topeşte dorul de Radu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XV

Când se lumină de primăvară Floarea născù o fetiță, așà de voinică, cu obrăjori ca roua și ochii mari negri, ochii lui Radu.

Acum nu mai erà singură, dar ce-i faci sărăciei și nevoei. Rău hrănită, slabă, Floarea lapte nu prea aveà; cât erà noaptea de lungă o legănà o sărutà, o mângâià: îngerașul meu, bobocelu meu, sufletelul meu, apoi îi cântà:

Nani, nani dragu mami
Vino somn
de mi-l adoarme

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi tu peşte
de mi-l creşte
Şi tu ştiucă
de mi-l culcă
Şi tu raţă
de-l răsfaţă
Nani, nani puiu mami.

Copilaşul par'că asculta, pleoapele îngreunate căděau uşor şi somnul săltă pieptişorul fragěd. Faţa se rumeneà ca bujorul, câte un surâs treceà, ca o adiere de vânt îi mişcà buzele, ai fi zis, aripi de înger care în treacăt le-ar fi atins....

Floarea o priveà minunându-se, se apropià miezul nopţei — cântà cocoşii, — copila începeà să plângă — mişcà guriţa, cereà lapte. Voinică, aveà nevoie de hrană ca de căldură, dar ce-i puteà face biata mamă? In câteva zile Marioara se ofilì — viaţa puternică ce trebue să vie din sânul mamei, — laptele cald binefăcător ce desvoltă trupşorul, lipseà.

Se gândì mult biată Floarea şi într'o zi o luă spre Frasin, să întrebe şi pe ai ei. Acolo găsì bu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curie, casa plină, belșug. Nevasta finului născuse și ea o fetiță, eră femeie voinică, trăită bine.

„Lasă Floareo fata la noi, zise ea, voi hrăni-o eu cum am lăptat și pe gemenii mei. Du-te, bagă-te doică la oraș, acolo te îndrepți și scapi de grije". Mulțumesc daică Ioană, să mă gândesc și m'oi duce.

Dar acuma trebuiă să se despartă și de copilașul ei, ce venise ca o rază de lumină în casa pustie.

Nevoile se țin lanț în lumea asta, multe zile negre îi trebue soartei, când își leagă amarul de noi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVI

E în amurgul serei, când îngână ziua cu noaptea. Pe linie o femee înaltă calcă greu. Vâlnicul negru se resfiră în valuri împrejurul ei, căpătâiele maramei cad albe, moi pe umeri în jos. Pe cap poartă o legăturiță, e toată averea ei. In brațe duce un copilaș. Din când în când copilașul deschide ochii, ea îl strânge mai cu foc la piept, îl sărută, mai șterge furiș cu mâneca cămășei câte o lacrimă.

Trist, trist înaintează mereu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVII

Floarea a lăsat casa în seama lui moș Militaru, se duce la fini să lase pe Marioara și apoi va continuà spre Craiova.

O nouă pagină s'a întors în viața ei, necunoscutul o așteaptă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVIII

Radu a fost luat în ziua de 1 Noembrie, e dus la București în regimentul 9 de Roșiori. Invață cu înlesnire, pentru el nici teoria, nici instrucția nu prezintă nici o greutate. Dar e zăpăcit, gândul îl muncește ziua și noaptea; focul dragostii s'ar mai liniști puțin, că timpul trece iute, dar grija nevoilor de acasă e mare. A lăsat pe Floarea lui singură, atât de tristă, cam bolnavă. In bătătură abia a rămas o jumătate de chilă de grâu și o mică claie de fân pe care o ploase dela august. Abia aveà cu ce hrăni două oițe și un purcel.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Sergentul Crivăț își dă destulă osteneală, dar Radu nu e nici odată la vreme la apel; vine în întârziere, are totdeauna o vorbă mai mult de spus, răspunde fără socoteală la ordin, ba și când îl amenință cu carcera, lui ce-i pasă, răspunde: trăiți domnule sergent dv. spuneți, dar eu îmi fac datoria. Bine așà se face datoria, când și cum vrei tu? Nu când vreau eu, răspunde Radu. — Două zile de închisoare soldatului Radu al lui Gheorghe. Voi face și pe alea, nu sunt ale dintâi. — Așà nemernicule! Ai să faci patru.

Și se duce Radu la închisoare cu capul plecat, acolo doar s'o gândi mai în liniște acasă. Pedepsele plouă, după închisoare vine carcera; trăsni-o-ar Dumnezeu de carceră. Tot ce face Radu ar fi bine, dar disciplina, exactitatea, nu le-a înțeles niciodată. Născut, crescut la țară, liber stăpân absolut al voinței sale, al faptelor sale, nu pricepe că trebue să se supue. Săptămânile, lunile se duc, toți obțin câte un concediu, Radu nu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
64883
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIX

E noapte de vară, căldura învăluie străzile praful în jurul cazărmii te înecă, decâteori trece câte o căruță, câte o trăsură. Luna sus luceşte, nori albi ca fulgii sboară peste ea. In curtea cazărmii o doină dela Olt răsună straniu, amintind trecătorului, câmpii de porumb verzi şi dese, unde vântul adie uşor, unde omul nu se vede, lunca dela Olt unde şerpueşte apa argintie prin stufiş, apa în care se oglindesc stelele. Şi Oltul, țară de vis, țara voinicilor mândri pare aşă de departe!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Oltul cu taina lui, ce din strămoşi se zice că a despărţit doui îndrăgostiţi, venind cu furie apa de la deal; iar noaptea târziu trecătorii pare că zăresc pe fiecare mal o umbră în jale.

Radu cântă şi dorul îi înghiaţă buzele.

Societatea Scriitorilor Români
BIBLIOTECA CENTRALĂ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XX

Iarna vine și e grea. Zăpada mare. Ninge, ninge mereu, fulgi cad grămadă, te orbesc.

Soldații degeră, muncesc pe capete în curtea cazărmii; abia ridică un strat alb și rece care le îngheață mâinile și altul se pune mai alb și mai rece. Vântul trece te ia fiori....

Radu prost notat face corvoada. Cu cismele ude flămând la ceasul mâncării d'abia se încălzește. Reese în curte și îngheață iar.

A fost dus de două ori recit la infirmerie totuși revine — și munca continue.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXI

In sala II-a a spitalului militar paturile stau în rând albe, zidurile lucesc, pe jos e curat, cleanța licărește, o albină intrată de cu ziuă se pierde între geamuri. Pervazurile ferestrii par și mai albe în albăstreala primelor ceasuri care anunță noaptea.

In fundul sălei în ultimul pat zace un soldat, fața-i galbenă ca făclia, frigurile îl frământă, zile îndelungate de când n'a mâncat. Doctorul luptă cu furia tifosului, este cazul cel mai grav, care în cariera lui dureroasă a văzut. Creerul în delir, doi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

garzi veghează pe Radu ziua și noaptea, din când în când acea față muribundă surâde, se zărește un rând de dinți albi ca mărgăritarul, și apoi se aude: Floareo, Floricica mea, viu neică, viu; s'a isprăvit cu grijele, cu nevoile. Lăsați-mă să plec, nu vedeți că mă așteaptă, lăsați-mă... se ridică în sus, ochii imenși pierduți, luptă, vrea să sară din pat, istovit recade și boala își urmează cursul, își canonește prada, face dintr'un brad de om o umbră — par'că și tinerețea a dispărut.

In fine, criza fatală trece, convalescența începe, încet, încet simțurile revin, creerul se luminează, începe să-și dea seama, își amintește — lacrămile îi îmoae pleoapele, morfina binecuvântată îl adoarme.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXII

Tinerețea a triumfat, Radu slab s'a întors la cazarmă. Găsește o scrisoare ce zace de mult la furierul escadronului unde Floarea îi vestește nașterea Marioarii, lipsa, nevoile, ce a hotărât-o să se ducă doică la oraș.

Cu câtă bucurie află el acuma, că sunt două suflete ce-l vor întâmpină acasă, el vorbește singur — are o fetiță — născută din dragoste, — fata Floarei și a lui, — Doamne că nu-l mai încape pământul!

Dar mai are încă un an de serviciu și din zi în zi e tot mai zăpăcit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Desperat de pedepsele lui Radu, Colonelul Vijelie într'o zi la raport pune de-l chiamă în cancelaria regimentului. Colonelul Vijelie era un om posomorât, care niciodată nu surâdea, de o exactitate exemplară, inamicul minciunei, neam de neam de militar, înalt, uscat, purtà uniforma par'că se născuse în ea. Neînsurat, cazarma îi era căminul, iubeà pe soldaţi ca pe copii lui. La manevre în toamna trecută ordonase un marş forţat. In pădurea dela Ştefăneşti oamenii topiţi de osteneală, morţi de sete reclamă apă, o învălmăşeală se produce Croeşte vreo doi cu biciuşca, zicând — „destrăbălaţilor nu puteţi aveà răbdare" — şi dă ordin că cu rost să li se dea apă. Lui i se oferă vin, apă minerală. „Nu beau, d-le, mulţumesc, când trupa bea apă" şi năduşeala îi scaldă obrajii.

Radu după ordinul primit sosì în sală. Locotenentul, Căpitanul, Maiorul, stau smirnă în picioare. Coloanelul Vijelie nu stă niciodată jos.

Bine mă băete, zise el, lui Radu, de doui ani nu ai avut concediu? „Nu, trăiţi d-le Colonel".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ai gustat toate pedepsele? „Da, trăiți d-le Colonel".

Nu cunoști regulamentul? Ești om deștept, nu vrei să te îndrepți? „Nu pot, să trăiți d-le Colonel".

Colonelul lovește masa cu pumnul, călimara, registrele sar în sus! Bine nemernicule, pentru numele lui Dumnezeu, ce ai, ești iar bolnav... am să te sfințesc eu. Răspunde. „Sunt bolnav, trăiți d-le Colonel, sunt amorezat!"

Fața omului de piatră s'a schimbat. Părul alb, odinioară bălai, umeri încovoiați, odată drepți și mândri, ochii acum ca tăișul săbii, odată albaștri atât de dulci, privesc în depărtare peste anii trecuți, peste puterea timpului, și cu un glas pe care nimeni nu-l auzise încă: „dute băiete, și caută să-ți faci datoria cu sfințenie".

Intorcându-se către căpitanul Uifor: „Puțină milă, puțină indulgență, d-le Căpitan, suntem toți oameni..."

Trântind ușa dispare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXIII

Câtă nevoe întâmpină Floarea la oraș! zile întregi umblă din birou în birou. Câte glume neplăcute auzi care îi biciuiau obrajii, câte umilințe, când spuneă că vreă să se bage doică.

Din fericire cunoșteă o babă care vindeă lumânări în deal la Sft. Gheorghe și care o găzduise. Aceia întrebând prin vecini află că d-na Fluturel, din aceiași mahala, caută o doică dela țară, voinică, pentru o fetiță de două luni.

Fluturel fusese căpitan în armată, după moartea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tatălui său și-a dat dimisia, moștenind vreo sută de mii de lei; care împreună cu zestrea soției sale, ce era aproape aceiași sumă, da un venit așa de neînsemnat pentru felul de trai care îl visau ei.

Împreună hotărîră a dispune de capital într'un mod deștept, cel puțin vor puteă spune că a folosit de el; apoi pentru viitor mai aveau și alte speranțe. O piedică se ivi, d-na Liseta Fluturel era măritată în regimul dotal. Avură însă norocul, că pe când președintele Tribunalului era în concediu, d-l judecător Talisman acordă câteva mii de lei d-nei Fluturel pentru îngrijirea sănătății. A doua oară pentru un alt motiv bine cuvântat, conform legei, etc.

Puteă oare face altfel, amic al casei, devotat, câte serate plăcute petrecuse; partidele de pocher, bostoanele, toate jocurile de modă ací aveau loc.

Banii fură întrebuințați pentru cumpărarea unui automobil pe care Fluturel îl conduceă binișor, privind drept înainte, fixând un punct ca cel mai perfect șofer! Agăță odată un măturător, călcă o babă, accident care îl costă câteva mii de lei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fatalitate!

O mică călătorie de o lună la Paris, câteva săptămâni la Nisa, rochile d-nei numeroase și pline de gust, — moda se schimbă așà de iute, — câteva bijuterii, două inele, un rând de mărgăritare. Fluturel fu chiar nevoit a cumpără un cal de curse, îl încălecă la București în premiul Băneasa. Sosì penultimul. Intâmplare nenorocită, datorită de sigur antrenorului, fiind dânsul primul călăreț, cel puțin el o credeà.

Cu toate că erà mic, slab, palid, — aveà tipul cel mai reușit a degeneratului modern, — caracter impresionabil, lipsit de instrucție serioasă, își atribuià toate succesele. Unul născut la părinți, după zece ani de căsătorie; mama, rămasă văduvă și coprinsă de admirație, la fiecare prostie a lui, se minunà. Cum știà el totul!!

Micul avut se topì cum se topește zahărul în apă.

Timpuri mai grele veniră; prin nenumărate protecții Fluturel găsì un loc de funcționar la minister.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Liseta, după naşterea neplăcută a fetii, se află în momentul când Floarea intră în casa lor, la băi, la Călimăneşti, sub protecţia unu unchiu depărtat, cu care dealtminteri nu se rudeà de loc. Arendaş mare al mai multor moşii, mânuià milioane; crescut în sărăcie, cunoşteà preţul banului, precum şi momentul când şi în care circumstanţă trebuià întrebuinţat...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXIV

Floarea privea fetița ca pe Marioara ei. Se uită la ea cu atâta drag! Copila înflorea din zi în zi. Fiind hrana bună, și Floarea odihnită, cei douăzeci de ani ajutând-o, frumusețea ei deveni o podoabă, cine o vedea rămânea uimit. Intr'o seară legănă fata cântându-i ca de obicei:

„Nani, nani puiul mami
Vino somn de mi-l adoarme
Și tu pește
De mi-l crește“ etc....

Până adormise. Candela lumină icoanele, aruncă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

raze palide dulci în odae. Floarea e în cămaşe de pânză străvezie, corpul tânăr de statue se zăreşte în frumuseţea liniilor lui. Părul negru lucios cade în valuri. Trei galbeni înşiraţi pe un şiret roşu alunecă în mijlocul sânului, care e alb, nici că se deosibeşte din albeţea pânzei. E alb ca zăpada, alb ca puful lebedei.

Ea surâde, oglinda din colţ îi oglindeşte farmecul tinereţii, ea surâde mereu, surâde vieţii, surâde umbrii lui Radu, ce-i împodobeşte sufletul. Dacă ar şti, iubitul, cum arde flacăra dragostei în inima ei!

Un pas se aude în sală, repede vrea să tragă zăvorul, e prea târziu... Fluturel e înaintea ei „nu te sperià fetico, eu sunt, de mult vream să-ţi vorbesc". Floarea tremură de ruşine. Eşti săracă, ai un copil, bărbatul cine ştie unde este şi ce face, apoi nici că-ţi e bărbat. Voi vedeà eu de tine, îţi iau o odae, îţi dau tot ce doreşti şi scapi de sărăcia dela ţară. Repede întinde braţul, vreà s'o ia de mijloc. Intr'o clipă Floarea a înţeles, tot sângele ţărăncei se revoltă, fără să-şi dea seama, voinică

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cum erà, îl apucă de braţ, îl svârlă în sală, întoarce cheia la uşe şi isbucneşte în lăcrămi.

Din momentul acela viaţa în acea casă deveni o povară, dar unde să se ducă? După întoarcerea stăpânilor a stat o iarnă întreagă, căci copila îi erà dragă. Când a venit vremea a înţărcat-o; şi-a strâns puţinele lucruri în aceiaşi legăturiţă cu care venise, bănişorii în colţul unei basmale şi a luat-o spre Lilieci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXV

Erà prin Aprilie. Câmpul verde, cerul albastru ușor ca fumul, grâul crescuse des, mărișor, ca un covor verde de smaralð ce acopereà câmpul până privirea se pierdeà în fundul orizontului, departe. Pe ici pe colo se zăreau viorele, câte o barză se lăsà fâlfâind ușor pe acoperișul caselor, căutând un loc să-și facă cuibul, unde mai târziu puișorii să-și întindă gâtul golășel. Oltul curgeà lin, apa făceà mii de valuri, cum apare surâsul pe obrajii tineri. Cucul cântà, și pădurea înverzise, dăduse,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
G4988
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

muguri, și lăstari noui; ghonghițe, fluturași, păsărele, totul săltă, sburdă de tinerețe și de drag. Doamne, cât eră de frumos și cum călcă Floarea de ușor! Toată povara vieții o lăsase la oraș. Primăvara surâzând o întâmpină.

In fine își revăzù fetița. Marioara se jucă cu copilași pe linie, d'abià se țineà în sus; surâse mamii și întinse brațele albe, grăscioare, par'că ar fi cunoscut-o. Floarea o strânse la piept; — acum nimic nu le mai puteà despărți. Așà credeà ea. Și satul eră vesel, grija ernii trecuse, copii mai măricei ieșau la plivitul grâului; glumeți, sglobii, se țineau de râs și de jocuri; — oamenii tundeau oile.

Moș Militaru locuià tot în casa lor, dar multe se stricase, fiind iarna grea. De toamnă, când va veni Radu, va vedeà el de ea. Floarea rămase la fini.

Trecù și vara aceea; mai cu munca, mai cu copilașul, se prefirară zilele. Numai sănătatea Floarei cam da îndărăt; — la oraș fiind hrana bună, se îndreptase, dar la sat începură să-i piară puterile. Mămăliga nu-i priià, pâinea eră scumpă; o vacă a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curții da lapte, dar erau trei copilași în bătătură: cine să se apropie de o picătură mai întâi? Pâine se vindeà în sat, dar cu ce s'o cumpere? Puținii bani economisiți la oraș îi păstrà cu sfințenie, să aibă cu ce face nunta; sunt atâtea cheltueli și nevoi ca să începi ca lumea o căsnicie! Nici legume nu prea erau: câteva foi de praz, ceapă, făină fiartă cu puțină untură, câte un ou; puii îi cumpără precupeții cu coșul, să-i vândă la oraș.

Aceasta nu e hrana, care poate vindecà începutul boalei groaznice ce se numește „tuberculoză". Nici o boală ca ea nu înșeală; la început, înconjurată de iluzii, cine dă crezământ bolnavului? Voinic, adesea abià îl părăsesc puterile din când în când, apoi mai îl scutură puțin frigurile, îl încinge căldura, dar nici că bagă de seamă. E vesel, plin de viață, prea vesel câteodată.

S'ar zice o poamă frumoasă, o piersică minunată mâncată de un vierme pe care nimeni nu-l vede.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXVI

Începură a se face ogoarele de toamnă, se răcorise. Într'o seară, pe linie, se auzi cântând în depărtare; Floarea, cu vadra pe cap, se întorcea dela cișmea. Era lună ca ziua, umbra Floarei mergea înaintea ei, o umbră subțire și lungă, o umbră de vis. Floarea tremură, de câteva zile, noaptea o fură somnul câte două trei ceasuri; apoi se deșteptă, aerul îi lipsea, nădușită, cu cămașa pe piept udă, și nu mai adormea.

Din toate satele dimprejur se întorceau soldați liberați.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In seara aceea o luase în spre fântână, adormise fata și plecă; ajungând la cișmea, lăsă apa să curgă în vadră rece, până curse peste vadră și se prefiră ca valuri de diamant în sghiab; se gândeà la Radu, la cei trei ani de durere: „Doamne, adu-l, adu-l mai curând!“ La urmă se sculă în sus, puse caucu în apă, săltă cu un oftat vadra pe cap; iar o lăsară puterile și încet o luă spre casă.

Cântecul se apropià, niște flăcăi veneau dela regiment. Iată Constandin din Creața și Ion al lui Marin și Zaharia. Floarea tace, inima îi bate par'că i se sparge în piept, nici o vorbă nu putù grăi.

— Dadă Floare, à-ta eşti? zise Constandin. — Bună seara băeți, Dumnezeu v'a adus sănătoși, se vor bucurà ai voștri de acasă; de Radu meu nu știți nimic? răspunse ea cu glasul tremurând. — Nimica, dadă Floareo, zise Constandin și surâse. Floarea nu vede surâsul și pleacă tristă înainte. Vadra erà așà de greà pe cap! O puse iar jos. Când dete să se ridice în sus, două brațe puternice îi îmbrățișară mijlocul. Radule! Floareo!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cât au stat îmbrățișați, nici unul nici altul nu știe, o sărutare lungă, cu foc, le împreună sufletele...

Și dacă lumea întreagă ar fi pierit în acel moment, ar fi simțit-o ei?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXVII

E nuntă în Lilieci Duminică, veselie, clopotul dela biserică sună, sună mereu.

Sunetul mare înalță sufletele, ecoul îl ia și îl duce sus în văzduh, în misterul necunoscutului. Clopotul sună, sună mereu.

In sat, pe linie, neveste, fete mari, calcă mândre; vâinicele lucesc, împodobite cu fluturi; altițele roșii, negre, civite, par a fi flori; maramele înconjoară fețele tinere, surâsul; fețele bătrâne, întristate; — copiii se joacă; — oameni cu cămășile albe, flăcăi veseli înain-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

teazâ spre biserică; — caii trec cu basmalele legate la urechi; — se aud detunături de pușcă, bicele trosnesc.

... Ceasul a sosit, Floarea ese mândră din biserică, lângă Radu: de acu înainte, numai moartea îi va mai despărți...

Se încinge hora mare, chiote, râs, veselie. Babele stau grămadă de taină, moș Militaru, popa, surâde. Câtă dragoste, câte nunți au mai văzut ei. E un preot bătrân cu barba lungă albă; — de două zeci de ani slujește în aceleași odăjdii. Slujește Sft. slujbă ca odată pe vremuri; e așà de slab și uscat; când ese cu Sft. daruri, nimeni nu caută a înțelege vorbele care, împreună cu fumul de tămâe, sbor în sus, foarte sus.

Hora se învârtește, Floarea joacă lângă Radu, de mult satul n'a văzut o pereche de oameni așà de frumoși. Dragostea și-a aprins razele în jurul lor; fluturii de pe vâlnice lucesc, aruncă scântei; când se învârtește hora iute, iute, fetele râd, flăcăii dau chiote, ai zice o roată de lumină în lumina dulce a apusului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXVIII

Toamna zilele sunt scurte, noaptea își desvălue valurile întunecate repede. Femeile o luară spre casă, care să aprindă focul, care să culce copiii. Rămăsese numai o ceată de flăcăi ce jucă, de par'că se aprindeà tinerețea în ei.

La Radu acasă e liniște, căsuța iar e veselă. De când s'a întors el dela regiment, a tot văzut de ea, a dres acoperișul, a lipit-o cu pământ: mai bate un cui pe ici, mai pune o scândură colo -- acum par'că-i nouă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu cât drag calcă Floarea în prag, cât îi e sufletul de ușor! Scoate vâlnicul de mireasă, vâlnicul la care a lucrat doui ani, îl chiteşte încet, şi îl pune în lacră în fund, pentru zile mari; aruncă colțul maramii peste cap, pune căldarea de mămăligă pe foc, adoarme fata.

Satul s'a potolit; — câmpul negru, pământul întors încărcat de grâu, fumul se zăreşte deasupra caselor țărăneşti, numai câțiva oameni se întorc acasă încet, cu şuba pe umeri: s'au întârziat puțin la cârciumă; — se mai zăresc şi câteva fete mari ținându-se de mână câte două, câte trei; mărgelele lucesc la gât, busuiocul s'a vestejit la ureche, de atâta râs, de atâta drag.

Radu se uită din când în când la Floarea, nu zice nimic, e trist şi posomorât. Mai că nu mâncă în seara aceea, aprinse luleaua şi se puse pe gânduri. E de mult noapte întunecată. Floarea nu pricepe nimic. El umblă prin casă în sus şi în jos; — de odată se opreşte lângă ea la foc, unde sta grămadă, îi pune mâna rece pe frunte şi se uită lung în ochii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ei. Floarea tresare. — „Radule, dar ce ai tu, ce-i cu tine?“ — „Ce să fie Floareo“. „Ia spune, ce mi-ai făcut tu singură timp de trei ani?“ — „Eu?“ — „Tu!“ — „Te-am așteptat“. — „Dar la oraș, nu s'a uitat nimeni la tine?“ — „Și dacă s'a uitat, atunci?“ — „Atunci,“ zise el tremurând...

— „Doamne Radule, a cui am fost eu, a cui sunt eu?..“ Cu ce glas dulce, cu ce ochi nevinovați îl privește!

Radu a priceput, se rușinează, or ce bănuială s'a dus din sufletul lui.

Cu cât drag și-a strâns nevasta la piept în noaptea aceea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXIX

Fericirea s'a întors, zilele trec lin, ei se iubesc mai cu drag, timpul s'a răcit de tot, foile galbene aurii abiă mai ţin pe pom. Vine vântul, le scutură, cad una câte una, uşor le mai învârteşte pe jos, şi apoi, ş-ş-ş-i, le mătură. Cerul e albastru, cu râuri, cu lacuri de safir. Floarea e fericită, dar slăbeşte din zi în zi. O munceşte tusea seacă; — când adoarme noaptea în braţele lui Radu, o ia cu frig, tremură, se strânge lângă el; peste noapte svârlă tot, arde, cămaşa e lac, ar puteà-o stoarce. — Intr'o dimineaţă tuşi şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

umplu basmaua de sânge; — repede o ascunse să n'o vadă Radu.

Când ei veni acasă, ea cântă. Pe la Sft. Nicolae a început să ningă, veni o iarnă grea. Floarea o duce cu sarcina a doua mai rău decât cu a dintâi. Banii strânși se isprăviră mai cu nunta, mai cu casa. Radu munceă toată ziua la curte, dar aveă trei guri de hrănit; apoi fusese un an rău, de pagubă. La treerat a plouat mereu, nici porumb nu s'a prea făcut, a rămas neprășit, și pe urmă s'au încins niște călduri de crăpă pământul.

Cu toate nevoile, Floarea trăește ca într'un vis: — Doamne, ai adus pe Radu — el e aici!

Adoarme lângă el, se deșteaptă lângă el. Când lipsește de acasă, îl așteaptă în prag până se înserează, când nu-l întâmpină în drum; de n'ar fi boala, cine ar mai fi ca ea în lume. La Crăciun, zăcù trei săptămâni. Ce să facă sărmanul om? Doctorul vine rar în sat, spițărie nu este; a pus-o în car, a dus-o la Craiova la spital, i-se dădură niște doctorii — „Du-o acasă voinicule, îi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zise Doctorul, şi vezi să fie hrană bună; nu primim tuberculoşi".

— Hrana bună! Cu mămăligă şi cu ceapă... ce stă în puterea lui Radu, ce puteă face? Işi frângea mâinele, şi cât îi erà de dragă Floarea lui, Floricica lui!

După iarna grea venì primăvara ploioasă, umezeală, udătură. Floarea umbla desculţă, căldura n'o mai lăsà, mâinele îi erau ca ceara, numai ochii mai era de ea. Ochii întunecaţi de dragoste, ochii de vis, ochii de durere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXX

Ei nu se mai gândesc înainte la nimic. Fiecare dimineață era începutul unei vieți, fiecare seară o dragoste nespusă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXXI

Pe la Mai se întoarse cucul, veniseră berzele, ba una își făcuse cuibul pe casa lor; — într'o noapte, Floarea născù un băețel, frumos, voinic, de se minunau vecinele, par'că ar fi fost de două luni. Dar ea, biata femee, era albă ca așternutul; la fiecare mișcare tușea până leșina și se roșeau buzele de sânge. După câteva zile fu puțin mai bine; dete să se scoale, dar nu fu cu putință. Copilașul trăgeà de piept, laptele nu veneà.

Săracul Radu, când era lângă ea surâdeà, cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eșeà din casă își smulgeà părul. — Doamne, nu-i da omului ce poate duce. — Cine n'a văzut pierind ce'i-e drag, nu știe cum se bea amarul acela.

Intr'o noapte lumina luna ca ziua.

Floarea se sculă, umblă prin casă. „Radule, sunt bolnavă sunt bolnavă rău, știu, dar tu îmi ești așà de drag!"

— „Fii cuminte, Floareo." — „Nu pot Radule".

In ea viața se stingeà ca o lumânare, singur amorul, focul iubitului ei o mai țineà. Radu se întinse lângă ea, își pierdù rostul, pierdù mintea. Acel trup tânăr de odinioară, acea inimă bătea lângă el. Floarea fu pentru ultima oară a lui...

— Floareo, am să te omor de drag.

Ea surâde, ochii fixi pe geam.

— Floareo? Dar ce ai? Nu spui nimic, ești rece Floareo, deșteaptă-te!

O mișcă, o sărută, ea suspină, un lung oftat, se întinde, căpșorul cade pe brațul lui, — încet se stinge.

Până la ziuă, el n'a mișcat. Șiroaie de lăcrămi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fierbinți i-au scăldat obrajii. Când Floarea s'a răcit de tot, a tras brațul, și-a făcut semnul crucii. A eșit în linie, se luminase de ziuă.

— Mamă Mario, mamă Ilinco, săriți, spuneți popii să tragă clopotul, Floarea mea s'a dus.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXXII

I-a pus cămașa și vâlnicul alb de mireasă. I-a adus un brad.

Două lumânări își revarsă lumina galbenă asupra feții palide pe care o luminează ultimul surâs. Ochii au rămas întredeschiși, mănușițele sunt încrucișate pe piept.

Radu e singur lângă ea, n'a lăsat pe nimeni s'o vegheze, s'o jelească.

Popa citi rugăciunile. O duseră în pământ cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tot rostul. Liniștit urmă satul, obișnuit, resemnat a vedeà desnodământul suferințelor.

Numai Radu umblà năucit, nu pricepeà nimic...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXXIII

E noapte de vară, căldură mare, zăduf — pe linie trece un om, ai zice de o sută de ani, cu capul în jos, umerii plecați, umblă încet. Radu merge de acasă la cimitir, dela cimitir acasă.

Copilașii se deșteaptă, plâng.

Lui i-a pierit somnul, cum i-a pierit și vorba; umblă cât e noaptea de lungă.

Pe groapa Floarei, înfloresc busuioc, crăițe, calomfir, rosmarin... ba i-a adus și o cruciuliță de lemn dela oraș. Noaptea târziu, când satul e ador-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mit, cade grămadă, sărută pământul și plânge ca un copil „Floareo, Floricica mea cum să trăiesc eu fără tine?!"

Ziua nici măcar că-i pomenește numele, e oltean, e mândru, nu vrea să-l plângă nimeni.

O vecină lăptează băețelul împreună cu copilașul ei.

Marioara, nepieptănată, cu codițele încurcate ca câlți, cu cămășuța ruptă pe un umăr, se joacă cu copii afară în prag. Când vine tată-său acasă, mănâncă amândoi câte un codru de mălai rece cu frunze de praz.

Cine-i vede i se rupe inima.

La tot satul îi e milă, dar nimeni nu îndrăznește să-i zică o vorbă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXXIV

Boerul cuprins de milă, îngrijat, a făcut pe Radu pândar peste ceilalți pândari, să supravegheze tot satul, care-i mare. Doar i-o da de lucru ca să-i fure noaptea gândul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXXV

Intr'o seară fu chemat la curte. — „Radule, zise boierul, mâine începe maşina, avem grâu mult, tu eşti harnic, dacă aşi avea mulţi ca tine, nu m'ar apucà Sft. Maria cu grâul în arie".

— „Lasă pe mine, boerule, şi nu mai duce grije".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XXXVI

Sus în Frasin până în ziuă fluieră maşina, grâul curge ca un râu aurit, tot satul e pe picioare. Oameni, flăcăi, femei, fete mari, deabiă pridîdesc.

Şapte şire de grâu se desfăşură înaintea ochilor.

Maşina vâjie, vâjie mereu...

Radu, sus la coş, svârlă snopi; degeaba strigă boerul la el: „Radule dă-te jos s'a terminat rândul"; Radu nu aude, înainte mereu cu munca. E cald, capul s'a încins, apoi se gândeşte la copili

Muzeul Digital al Romanului Românesc
BCUCluj/revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

singuri, bătătura pustie. Floarea la cimintir. Nu, cu gândul ăsta nu mai poate trăi.

Maşina vâjie, vâjie mereu.

Dacă n'ar fi el, vecinii i-ar luà copiii de suflet, i-ar creşte cum a crescut şi Floarea — ah Floricica lui! O vede mică înaintea lui, când ducea căpriţa la câmp, o vede fată mare, atât de frumoasă, seara la fântână, lângă el — o vede mireasă, o vede moartă.

Maşina vâjie, vâjie mereu.

Totul se învârteşte împrejurul lui. Radu nu a mâncat de două zile.

— Dă-te jos, Radule, sau viu eu să te iau, strigă boierul cu glas puternic. — Nu, ţipă o voce în sufletul lui; — zătichneşte un moment — svârlă cu putere snopii şi dispare...

O femee a văzut şi trage un ţipăt. Maşina a încetat...

Lumea înfiorată se apropie... o grămadă sângeroasă unde nu se mai cunoaşte nimic pică din gura. batozii. Totul e pus într'un sac.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu capul plecat, satul se scoboară spre Lilieci. Nimeni nu vorbește, se aud numai pași foșnăind pe drum. Când intrară în sat, o femeie întindea pânză albă pe gard. Da ce-i cu voi băeți, zise ea, vă lăsarăți de lucru? Doar că nu-i Sâmbătă azi. — Nu e dadă, da s'a omorît Radu, s'a svârlit în mașină și s'a făcut praf.

Radu al Floarii, — răspunse ea frângându-și mâinile — săracu! Dumnezeu să-l erte, de acuși înainte nu mai suferă.

Clopotul morților a început să sune...

C86

St. Moritz, 1912

In largul mării pe „Alberta", 3 Septemvrie 1913.

Republica Socialistă România
BIBLIOTECA CENTRALĂ
DE STAT

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

859-31

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932